

Striden mellan skärgårdsbor och militär har pågått – i snart tio år

Artikel i Göteborgs-Posten 8 december 2019 av Gabriella Elbied Pettersson

Det pågår en strid i Göteborgs södra skärgård mellan öbor och militär. 2010 fick Försvarmakten grönt ljus att genomföra skjutningar i området under 115 dagar per år i stället för de tidigare 20. Men beslutet överklagades.

Tio år senare stoppas byggen fortfarande på grund av försvaret – trots att inget svar finns kring om det ska få skjutas mer eller mindre.

– Vår frihet är begränsad, säger Birgitta Hultqvist, en av alla skärgårdsbor som tvingas anpassa sig efter militären.

Vinden tilltar ju längre upp man kommer längs den lilla vägen som leder till Stora Rös på Styrösö. Där, från den högsta punkten i södra skärgården, ser man långt ut över havet och öarna runtomkring.

– Den här vägen anlades av militären under andra världskriget, berättar Christer Carlsson, samtidigt som han med vana steg tar sig upp för backen.

Men militären har också varit ständigt närvarande i Christer Carlssons liv under snart tio års tid. Han har bott på Styrösö under många år och är en av dem som är emot Försvarmaktens planer på att utöka antalet skjutövningar i Göteborgs södra skärgård.

– Visst sjutton ska försvaret få öva, men det ska ju vara med måtta. Vi ska kunna leva här också. De tycker att de kan göra som de vill, men det vi vill göra är ju att komma överens, säger Christer Carlsson.

Han, och flera andra skärgårdsbor, säger att de

aldrig tagit ställning mot försvaret, men det är just militären som stått i andra ringhörnan när kampen om skjutningarna, bullret och byggloven i Göteborgs södra skärgård kommit på tal.

Birgitta Hultqvist, Christer Carlsson och Klas Ålander är alla aktiva i nätverket

På Styrösö, Brännö och Donsö gick öborna ihop för tio år sedan för att stå upp mot militärens aktivitet i området. Ökade skjutövningar riskerade då att begränsa ölivet ännu mer än tidigare.

Sedan dess har den puttrande konflikten pågått. I dag säger de som fortfarande är aktiva i Skärgårdsuppropet att de är något mer passiva. Samtidigt vägrar de ge upp kampen om skärgårdsidyllen.

Men vad handlar det om?

Vill skjuta 115 dagar om året

I slutet av 2010 fattades ett beslut av Miljöprövningsdelegationen på Länsstyrelsen som gav Försvarmakten tillstånd att hålla skjutövningar i skärgården under 115 dagar och 70 nätter varje år. Utöver det skulle även internationella militärövningar tillåtas i området.

Men beslutet överklagades av både boende i skärgården och Göteborg stad. Sedan 2012 ligger ärendet hos regeringen. Men inget beslut har fattats.

Under tiden har övningarna fortsatt med ungefär 20 skjutdagar per år – trots att ett faktiskt tillstånd saknas. I och med det civila försvarets upprustning och att värnplikten återinförts väntas skjutövningarna inte bli färre.

Birgitta Hultqvist, Christer Carlsson och Klas Ålander

Snarare tvärtom.

Utöver det vill försvarsmakten även etablera ett nytt amfibieregemente i Göteborg. Det skulle innebära att ytterligare 800 soldater stationeras i Göteborg, jämfört med dagens cirka 300.

Försvarsmakten vill utöka sin verksamhet i Göteborg. Man hoppas kunna etablera ett nytt amfibieregemente i Göteborg senast år 2022.

LÄS MER: Så vill försvarsmakten rusta upp försvaret av Göteborg

”Som att bo i en krigszon”

Samma år som tillståndet för skjutningarna gavs bildades Skärgårdsuppropet, ett nätverk bestående av boende i södra skärgården som vill att boende, verksamheter och natur ska kunna samexistera med Försvarsmaktens intressen i området.

Förutom Christer Carlsson har även Klas Ålander och Birgitta Hultqvist, båda bosatta på Brännö, varit engagerade i nätverket sedan starten.

– Jag tror att beslutet 2010 tog många på sängen, vissa visste om att det var en process på gång, men den var inte allmänt känd och de samråd som försvaret hade haft var ickeexisterande. Så folk blev upprörda och tyckte att det här har gått för långt, säger Klas Ålander.

Skärgårdsuppropet är tydliga med att de inte är emot försvaret i sig, utan det var planen på att öka antalet skjutövningar till 115 dagar och 70 nätter per år som fick öborna att organisera sig.

Tio år senare står Klas nu på Styrös högsta punkt och pekar ut de områden i skärgården där försvarsmakten brukar öva. I dag handlar det alltså om runt 20 dagar per år. Hur många det blir i framtiden är det ingen som vet.

– Det man tänker på först är ju ljudet. Det innebär enorma bullerstörningar om man tänker på 115 dagar och 70 nätter om året, och så lite internatio-

nella övningar utöver det, säger Klas Ålander och fortsätter:

– Där jag bor hör jag mest kulpsprutor och andra typer av vapen. Folk som bor i närheten av Stora- och Lilla Rävholmen säger att de upplever bullret som att bo i en krigszon när det är som värst.

Birgitta Hultqvist beskriver det som att öbornas frihet begrän-

sas av militärens aktivitet i området. Birgitta Hultqvist pekar in i den snåriga skogen som omgärdar vägen upp till Stora Rös och berömmar höstfärgerna. Hon är framförallt orolig för hur miljön i området påverkas av Försvarsmaktens verksamhet. Enligt det ursprungliga beslutet från länsstyrelsen kan totalt två ton bly släppas ut om skjutövningarna utökas.

– Det är ju enligt miljöbalken som vi har någon makt så att säga, militären måste också ha ett tillstånd för sin verksamhet, säger Birgitta Hultqvist.

Hon menar att det inte bara är Försvarsmaktens buller som påverkar skärgårdsborna.

– Vår frihet är begränsad, vi kan inte röra oss fritt i området. Sedan börjar det mer och mer handla om bygglov och att vi blir begränsade i möjligheten att bygga och förändra våra hus.

Försvaret säger nej till nybyggen

En avgörande faktor i frågan är att Brännö, Styrös och Donsö räknas in i Försvarsmaktens område för riksintresse. Det innebär att Försvarsmakten har ett och annat att säga till om när det kommer till vad som får byggas i området.

– Eftersom vi bedriver bullrande verksamhet vid skärgårdsskjutfältet behöver vi ett miljötillstånd, det tillståndet är avvägt efter hur många som beräknas vara störda av bullret. Tillkommer det fler boende kan det påverka oss vid en kommande miljöprövning. Då säger vi nej till nytillkommande störningskänslig bebyggelse, alltså bostäder, skolor och vårdlokaler, säger Julia Axman, samhällsplanerare vid Försvarsmakten och fortsätter:

– Vi bevakar vårt tillstånd, och ser till vi kan nyttja vårt tillstånd över tid och framgent om vi behöver söka ett nytt.

De senaste åren har bland annat flera bygglov på Vargö rivits upp av länsstyrelsen och sedan fastställts av regeringen efter att Försvarsmakten hävdade att de

inkräkter på deras verksamhet. Det har rört sig om öbor som velat bygga ut sina hus.

– Eftersom vi i de här tillståndsprövningarna måste redovisa antal personer som bor i de här områdena så gör en tillbyggnad att man ökar risken för att fler kan bo i de här husen, därför säger vi också nej till tillbyggnader. Men det är inte ett generellt nej, vi gör en prövning i varje enskilt fall, säger Julia Axman.

Vad säger ni till de som bor i skärgården och påverkas av Försvarets verksamhet?

– Vi bevakar ju våra tillstånd för att vi ska kunna göra de uppgifter som vi har blivit ålagda av riksdag och regering.

Klas Ålander hoppas på att man ska hitta en lösning som både öbor och försvaret kan acceptera. Även Göteborg stad tvingas ta hänsyn till Försvarets makt när nya bostäder ska byggas i skärgården.

– Försvarets makt är rädda för begränsningar i sitt tillstånd. Man är orolig för att folk blir störda av deras verksamhet och gör därför en prognos av vad utfallet kan bli om människor tillåts bygga i de här områdena, säger Sven Boberg, chefsjurist på stadsbyggnadskontoret på Göteborg stad.

Men under hösten arrangerades ett möte mellan Försvarets makt, Göteborg stad och länsstyrelsen där bland annat Försvarets riksintresse i skärgården diskuterades. Vid mötet förklarade Försvarets makt att de kommer att se något mer positivt på byggande i skärgården, så länge det faller inom vissa områden. Däremot kommer det även i framtiden vara förbjudet att bygga attefallsbostadshus i området.

– Det nya är att Försvarets makt kommer att vara mer positivt inställd till byggande inom planlagda områden och även utom planlagda områden inom deras område för riksintresseanspråk. Ett utpekade riksintresseområde ska inte innebära ett absolut hinder för byggande, säger Sven Boberg.

Enligt Försvarets makt handlar det om att man förtydligar var i skärgården man ställer sig positiv till byggande. Försvarets riksintresse omfattar i dag stora delar av södra skärgården, nu vill man i stället peka ut mer specifika platser.

– Vi presenterade ett underlag som visar att inom vissa områden kommer vi vara väldigt restriktiva och inom vissa områden kommer vi vara mindre restriktiva. Sedan är det upp till Göteborg stad hur de vill omhänderta det underlaget. Nu har vi valt att precisera oss helt enkelt, säger Julia Axman.

Enligt Göteborg stad väntar man nu på en ny karta över riksintresseområdet där en linje ska gå över Brännö, Styrösö och Donsö. På den östra sidan av linjen kommer man kunna bygga i större utsträckning mot vad man tidigare trott.

– Andra sidan av myntet är ju att när de är tydligare på sitt anspråk så blir det svårare att få lov att bygga på väster sida om det här strecket, som till exempel på Vargö och västra delarna av Brännö. Om man pekar ut områden där man öppnar upp, så blir det indirekt en skärpning i övriga områden, säger Sven Boberg.

Samtidigt påpekar han att förtydligandet är positivt för skärgårdsborna.

– Det är också bra för stadsbyggnadskontoret och byggnadsnämnden för vi kan planera för fler bostäder och göra

det möjligt för fler att bo i skärgården, säger Sven Boberg.

Stort och komplext ärende

Fortfarande finns inget beslut från regeringen om Försvarets makt kommer få öka antalet skjutövningar i skärgården.

– Jag kan inte lämna närmare besked om när beslut kan väntas. Det enda jag kan säga är att det är ett ärende som legat länge hos regeringen och vi är angelägna om att handlägga det så snabbt som möjligt, säger Jörgen Sundin, departementssekreterare på Miljödepartementet.

I dag har ärendet legat hos Miljödepartementet i åtta år.

– Man kan väl säga att det är ett stort och komplext ärende, där det finns många övervägande att göra, det är orsaken till att det tagit lång tid. Den utgångspunkt vi har är att ärenden ska avgöras så fort som möjligt på ett rättssäkert sätt, säger han. Christer Carlsson är oroad:

– Den övningsverksamhet som är nu kan vi acceptera. Men ökningen som försvaret aviserat, den kommer bli olidlig, säger Christer

Efter tio år hoppas Skärgårdssuppropet ändå på att ett beslut närmar sig. Samtidigt påpekar Klas Ålander att nätverket aldrig har tagit ställning mot försvaret i sig, utan planen på ökade skjutningar.

– Det måste gå att hitta en lösning som tillfredsställer kraven från de boende, verksamheter, de naturintressen som finns här och försvarets behov, säger han.

Under åren som gått har Christer Carlsson varit orolig för vad en upptrappning av skjutandet skulle innebära för skärgården. Han berättar hur han själv stoppades av militären när han var ute med båten under en skjutövning.

– Vi körde igenom ändå, då sa de tänk om vi skjuter hål i huvudet på dig? Då sa jag ”ja, varsågod”. Jag tänker att någon kanske får vara martyr i alla fall då. Det här är så viktigt för oss. Vi har haft försvaret här i alla år och levt med det, men vi gillar inte ökningen, slår han fast.

LÄS MER: Rekordstor inryckning av värnpliktiga i Göteborg

Gabriella Elbied Pettersson

Försvarsmaktens riksintresse i Södra skärgården

